

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Historia Provinciæ Paraquariæ Societatis Jesv

Techo, Nicolas

Leodii, MDCLXXIII.

Cap. 13. De ultimis Ortegæ & Fildii in Guairania laboribus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38528

IN Guairaniâ adhuc perseverabant Emmanuël Ortega & Thomas Fildius, im-
mensitatem terrarum paribus animi viribus metientes. Gloriosam materiam
utrique præbuit pestis, & inundatio, universam propè regionem luctuosâ calami-
tate complexæ. Grassante peste ibat Emmanuël Ortega, Thoma Fildio Villaticæ
relictæ, more suo per pagos, antra, nemora, montes, & loca omnia Guairaniæ lu-
strans, eo sine, ut peste infectos, quantovis numero posset, Sacramentorum vi,
Dæmoni eriperet. Barbari etiam peste afflati, aut pestem timentes, undique ad
eum, Sacramentorum causâ confluebant; nec satis quò se verteret apud se con-
stituebat. Nam uno eodemque tempore morbidorum turbæ in itinere viribus
deficere; alii ex vicinis remotisque locis Exhomologesim, aliunde Ethnici Baptis-
mum postulare, ingenti numero nunciabantur. Quod in se erat, omni virium nisu
impigrè præstabat; constatque, ejus ope, multa millia Barbarorum eâ in occasione,
recepto Baptismo, decessisse. In his rebus versantem oborta tempestas & fræda
aquarum proluvies pœne obruit. Per campum tum habebat iter duobus utrim-
que fluviis irriguum, qui ubi intumuere, ripam primùm, deinde campum super-
gressi, junctis aquis, circum omnia latè inundavere. Crescentibus undis decre-
scebant littorales sylvæ, nec aliud jam perfugium erat, quàm in summitatibus ar-
borum, quas indigenæ, obrutis aquâ mapalibus, occupare summâ contentione sa-
ragebant. Ortega procerissimam subiit cum servulo: qui demissiores elegerant,
fermè toto corpore immergebantur aquis, adeò jam tumidis, ut non aliam ferrent
oculis imaginem, quàm pereuntis olim Noëtica eluvione Orbis terrarum. Super-
stabant ubique arboribus, aut è ramis pendebant immixti valentibus ægri, lamen-
tabili voce aut ab aquis, aut à morbo, aut à fame exitium præstolantes: tonitrua,
fulgetra, turbine, & hujusmodi irati Cœli instrumenta, diem noctemque horri-
ficabant: feræ è spelæis exundatione eruræ, & difformia viperarum corpora in-
nabant aquis: *Horresco referens, immensis orbibus angues incumbunt pelago*: adeo
undique circumstaret imminentiæ mortis imago. Viperarum una, enormis ma-
gnitudinis, adnatans, adhæsit ramo, cui insistebat Ortega: & actum erat, de illo,
nî pondere fracta rami pars, bestiam excussisset in aquas, quæ, casu attonita, aliò
se conferens, hominem liberum reliquit. Biduo jam eo loci perseverârât, tem-
pestate nihil subsidente, cum audijt inter tonitruorum fragorem, & fulgetrorum
malignum splendorem, intempestâ nocte Barbarum hominem nando ad se veni-
re. Nunciabat is, tres Ethnicos spiritum ægrè jam in arboribus suis trahentes,
Baptismum, & totidem Neophytos, eodem in discrimine positos, Exhomologe-
sim petere. Non diu deliberavit Apostolicus vir quid factò opus esset: sed ser-
vulo, ne deficientibus viribus, se absente, disfluens ab eluvione raperetur, fune ad
arboris ramos alligato, ritèque à peccatis expiato; ipse nudato corpore, ut erat
natandi peritus, in aquas corpus vibrat. Sequebatur nuncjùm per spississimas te-
nebras, nisu corporis fluctus maritimis similes everberans, intricabaturque sub-
inde occurrentibus spinetis & arborum ramis à proluvie raptis; quibuscum dum
luctabatur, prælonga spina cruri ejus infigitur: perseveravit tamen læsus aquas fin-
dere, donec post horam natationis integram, ad ægros, ex arboribus pendulos,
perveniret. Ut venit, tres Ethnicos animam jam vix reciprocantes, ritè & sigil-
latim interrogat, num nostra Mysteria crederent: affirmantes, & præteritam vi-
tam detestantes, Baptismo raptim expiat. Vix expiaverat, cum virium defectu
in aquas disfluunt, & in Cœlos mox evoluturi suffocantur. Duo ex tribus Neo-
phytis, post legitimam peccatorum confessionem, spectante etiam ipso Ortégâ,
viribus deficientibus submersi perière. Secundùm id, eodem planè labore ad ar-
borem suam renatans, reperit servulum suum, crescente eluvione, collo tenus
aquis jam immersum; quo in altiore ramum evecto, simul mortem undequa-
que imminentem præstolabantur; invenissentque, nisi eodem die, tempestatis vi
remittente, aquæ in alveos suos paulatim se recepissent. Sed interim refrigerante
corpore, crus Ortégæ, spinâ transfixum, incredibili dolore intumuerat; quo dis-
simulato, simul ac in terram demissus est, eò se ferri voluit, ubi ægris operam
suam conferre posset, donec vi morbi penitus prosterneretur. Villaticam curatio-

CAPUT

XIII.

De ultimis
Ortege &
Fildii in
Guairaniâ
laboribus.Ortega quâ-
plurimos ba-
ptizat.Aquam
dilutissimam.Virgilius
Lib. 2.
Æneid.

nis ergò delatus, quamvis spina totum transversum crus penetrans evulsa sit, tamen dolor malè affectæ partis per duos & viginti residuæ vitæ annos, semper fluida cicatrice, nunquam se remisit. Id vulnus patienter toleratum Joannes Rho eleganter, ut solet, in variarum virtutum historiam transtulit. Invalido corpore, animi vigor Ortægæ stetit: quocirca utcumque curatus, Fildio comite, universam fermè Guairaniam, quâ Hispanis patebat, & Xeresium oppidum, Sacerdote etiam destitutum, per difficillima itinera adivit excoluitque, donec uterque, jussu Majorum, post inductum externum Sacerdotem, ad Paraquariæ Metropolim, adnitate Marcello Lorençana, unum se populosæ civitati & ditioni imparem sine fine clamante, revocarentur: sic Ortèga & Fildius, incredibili Hispanorum & Indorum dolore, post octo annos, in ea Provincia summa cum laude positos, Assumptionis urbem repetivèrè. Ubi statim cum Lorençana apud Hispanos, Neophytos, Ethnicos, & Æthiopes, rem Christianam domi forisque insigniter promovèrè.

CAPUT
XIII.
Socii sub-
darii Tu-
cumaniam
excolunt.
1600.

ANNO sæculati, cum recens è Peruvia Joannes Darius, Ferdinandus Monroius, Joannes Arcos Sacerdotes, necnon Joannes Rodriguez Sacerdotii expers, in subsidium venissent, Joannes Romerus ita Socios omnes dispersit, ut præcipua Tucumania loca complecteretur. Gaspar Monroius, veteranus miles, cum socio non Sacerdote Saltensem tractum Omaguacis oppositum; Joannes Viana, & alter Laicus, Sancti Michaëlis ditionem; Petrus Agnalsus, & Joannes Arcos Esterensem regionem obtinere jussi sunt. Franciscum Angulum in diversas partes distrahebat Inquisitionis Fidei munus. Ipse Romerus, assumptis in socios Joanne Dario, & Joanne Rodriguez, Cordubam sibi delegit; magnâ omnium spe, insignibus cladibus dæmonem ubique debilitatum iri. Nec spem felices successus fessellèrè: quippe singuli Socii, variis velitationibus, Divini verbi ense, & clypeo Apostolico feroces, multos undique Barbaros, per Baptisma, & alia Sacramenta dæmoni creptos, Christo transcripsèrè. Singulorum victorias sigillarim non prosequar, ne rerum similium narratione fastidium pariam; satisfecisse ratus, si asseruerò à præclarissimis ducibus biennali excursionè nihil omissum inter Hispanos & Barbaros, quod prodesse posse Divinæ gloriæ augendæ, dæmonive subigendo, existimarent. Quamquam paulò explicatiùs expeditio Cordubensis hoc loco mihi tractanda venit, non idcirco quòd Sociorum labores ibi clariores hâc tempestate, quam alibi fuerint: sed quòd Corduba Provincia Paraquariæ (cujus ego Historiam molior) futura caput est, & juvet primariæ domus non indiligenter à me fundamenta poni, ut surgentia fastigia melius inclarescant.

CAPUT
XV.
De Societa-
tis sede
Cordubæ
positâ.

Urbis Cordu-
bensis fun-
dator.

Cordubensis
ditio excol-
lur.

ANNO millesimo quingentesimo septuagesimo-tertio, Hieronymus Cabrera, nobilis Cordubensis, centum & viginti à portu Boni-aëris leucis, ad radices fermè asperrimorum montium, Cordubam in planitie fundavit. Cælum inibi hyeme non pluit; æstas nebulæ & pluviarum satis ad faciendam aliqualem fertilitatem advehit. Sub initia foundationis, quadraginta Sagittariorum millia in ejus latissima ditione computari dicebantur. Ex quo numero, octo adhuc millia anno sæculari Cordubensibus parebant; ceteri aut fato sublati fuerant, aut, avitorum morum & libertatis tenaces, Hispanis rebellaverant. Ad hanc urbem delatos Joannem Romerum & socios, frigidè admodum scives suspitionibus abalienati excepèrè. Sed mox expulsis suspitionum nebulis, condemnatâ suâ credulitate, in excipiendis Sociis ficitatem beneficiorum magnitudine compensantes, fundum amplum commodo urbis in loco, domumque, necnon sacellum adjacens, obtulèrè. Quam rerum possessionem ita inivit Romerus, ut si Peruvia Provincialis non annueret, irritam esse vellet. Postquam in paratas aedes migravèrè Socii, solitas Societatis Apostolicas artes in omni conditionis homines exprompsèrè, tantâ Magistratum approbatione, ut perpetuitatem sedis ambientes, de templo Societati condendo in commune egerint: quo in erigendo dum universa Civitas occupatur, Romerus cum sociis per ditionem Cordubensem, quaquà latè

pater,